

II.3.9 Pharos famae naufragantis

Pharos famae naufragantis předvedli novoměstští principisté, žáci druhého ročníku nejnižší gramatiky, v roce 1730, bližší datum bohužel v synopsi není uvedeno. Hru pro žáky sepsal Antonius Machek.¹ Z dochované synopse² vyplývá, že se děj zcela odehrává v alegorické rovině. Postavy se v ní dopouštějí četných intrik a vzájemných převleků, které značně ztěžují pochopení děje.

Hru uvádí poměrně rozsáhlé *argumentum*, které čerpá opět z Balbínovy legendy a odkazuje stejně jako ve hře *Angelus ad aras* na její druhé zveřejnění ve čtvrté knize *Miscellaneí*.³ Vysvětluje, že Jan pomáhá těm, jejichž pověst je neprávem očerněna nebo i proviněním pošpiněna, a poukazuje na světla, která nedovolila, aby světcovo dobré jméno bylo potupně utopeno ve Vltavě. A. Machek rozdělil hru na 11 scén (*inductiones*), které nejsou přerušované chory, ale pouze ohraničeny předehtou (*prolusio*) a epilogem. Předehtu shrnuje smysl hry a pro jeho ztvárnění volí obraz Jana jako majáku.

Ve scénách samotných nejprve Astraia předává moc nad soudy Janově lásce a Pravdě, což znepokojuje Pomluvu, která se spolu se Lží a Závistí rozhodne jít k soudu a vydávat se za Pravdu a Lásku ke spravedlnosti. Janova láska osvobozuje Nevinnou pověst, po čemž zatouží i Provinilec, který vyvolá zmatek, vydává se za Lásku ke spravedlnosti a obviní Nevinnou pověst z vylomení dveří věznice. Pověst je tak zatčena a spolu s ní i Pravda, která ji hájila. Janova láska pak rozhoduje o zajetí ničemných rádců, chycen má být i Provinilec, kterému se nicméně podaří utéci. Astraia je sklíčená kvůli domnělému zajetí Lásky ke spravedlnosti, kterou chce k sobě povolat, dozvídá se ale o převlecích a intrikách, takže nakonec povolává skutečnou Nevinnost. Té blahopřeje Pomluva považující ji za Lež a je tak sama uvržena do okovů. Na mučení vše přizná, stejně jako Provinilec, který se však uchyluje pod ochranu Janovy lásky. Ničemní rádci jsou potrestáni, ale Provinilci Janova láska věnuje svobodu a navrácí dobré jméno. Epilog představuje Janovu sochu tyčící se nad Vltavou, která připomíná, že se k ní tonoucí pověst všech může obrátit o pomoc.

Titulní maják (*Pharos*) se vyskytuje pouze ve vedlejších částech hry, přičemž lze z formulací usuzovat, že se nejednalo o skutečnou postavu. Jana ve hře zastupuje Janova láska (*Affectus Joanneus*), s níž do děje kromě bohyně spravedlnosti Astraie zasahují i další personifikované vlastnosti, a to kladné, Pravda (*Veritas*) a Nevinná pověst (*Innocentiae fama*), i záporné, Pomluva (*Calumnia*), Lež (*Mendacium*) a Závist

¹ K autorovi podrobněji viz s. 573–576.

² NK ČR, sign. 52 A 39, adl. 82.

³ Jan jako ochránce dobré pověsti je připomínán hned v titulatuře (Balbinus: *Bohemia Sancta*, s. 94) a pak na s. 110–111, kde je též citována tištěná modlitba ke světcům: *Praecipuus B. Ioannes Patronus et Tutor eorum habetur, qui cum infamia conflictantur, et ne scelus aliquod suum in lucem veniat, pertimescunt: occurrit enim mirabiliter periculis et factum abscondit aut etiam lingvis hominum laesos absolvit et restituit in integrum [...]. Praesta quaesumus, Omnipotens Deus, precibus nostris, quas in Beati Joannis, Confessoris Tui, veneratione deferimus, pium benignus auditum, ut ejus meritis et intercessione suffulti, ab infamia et confusione temporalis liberati, ante mortem reatus nostros sincera confessione expiare, salutari poenitentia delere et portum aeternae salutis contingere faeliciter valeamus.*

vist (*Invidia*), které se ovšem zároveň vydávají za Pravdu a Lásku ke spravedlnosti (*Justitiae zelus*). Také dvě lidské postavy, které se v synopsi objevují, mají symbolickou funkci: intrikující Provinilec (*Reatus*) je obrazem hříšného člověka, který se nejprve snaží uniknout trestu za svá provinění vršením lží a podvodů, ale nakonec díky zpovědníku Janovi, k němuž se uteče, získá svobodu. U okrajové postavy *Vigilantia* (z lat. *vigilans* – bdělý), který představuje strážného, je symbolická úloha méně zřejmá a můžeme ji spatřovat v bdělosti při rozlišování pravdy a klamu.

Hra *Pharos famae naufragantis* je poměrně nepřehlednou alegorií vystavěnou na obrazu Jana jako majáku, který zachraňuje dobré jméno člověka tonoucího v moři pomluv a lží. Jak se zdá, tento obraz nemusel sloužit pouze k oslavě světce jako ochránce proti pošlapání cti v lidské společnosti, ale mohl odkazovat také na Jana jako zpovědníka, jehož úlohou je zprostředkovat hříšníkovi odpuštění a vlastně „vrácení dobrého jména“ před Bohem.